

RESTAURACIÓ DEL DIARI LA BATALLA DE LA GUERRA CIVIL AL CRAI TALLER DE RESTAURACIÓ

Montserrat Florensa Flix

Taller de Restauració del CRAI

El diari *La Batalla* és una publicació periòdica de la guerra civil espanyola de l'Òrgan del Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM). El CRAI Biblioteca del Pavelló de la República conserva, en la seva col·lecció, un volum important d'exemplars dels anys 1936 i 1937. Aquesta publicació té molta importància degut a l'especial transcendència d'aquests anys en els que la publicació va començar una nova era i va fer un seguiment dels "Fets de maig de 1937" arran del qual el POUM i *La Batalla* van patir una dura censura i van haver de passar a la clandestinitat. Els exemplars conservats, tot i les condicions adverses del context històric, adquireixen una gran importància per al coneixement dels fets a través dels seus protagonistes*.

El CRAI Biblioteca del Pavelló de la República es considera un dels arxius-biblioteca més importants del món sobre la Segona República, la Guerra Civil, l'Exili, el Franquisme i la Transició Espanyoles. La col·lecció està formada principalment pels fons pertanyents al CEHI i la Fundació Figueras.

Al CRAI Taller de Restauració van arribar un total de 36 exemplar dels anys 1936 i 1937 de la II època compresos entre els números 1 (del 2 d'agost de 1936) al número 256 (del 27 de maig de 1937). Els exemplars són de format gran foli, amb 4 pàgines, a excepció d'alguns números amb 6 o 8 pàgines.

* (Per a més informació històrica del diari *La Batalla* consulteu l'article *La Batalla: Semanario Obrero de Unificación Marxista. Órgano del Partido Obrero de Unificación Marxista (1936-1938)* de Tana Andrades de 2019 que podeu trobar en el Dipòsit Digital de la Universitat de Barcelona en l'enllaç següent: <http://hdl.handle.net/2445/141137>).

Estat de conservació

Els diaris en general, i aquests en particular, estan fabricats amb pastes de paper de mala qualitat ja que és un tipus de publicació que està pensada per durar només un dia. El cost del paper de qualitat és massa elevat per a una publicació tant fugaç, sobretot en temps de guerra i caresties. Solen estar fets de pastes procedents de la fusta, poc depurades, que acidifiquen ràpidament i es tornen groguenques, fosques i trencadisses posant en perill la seva conservació en el temps.

A aquest fet li hem de sumar la pràctica molt estesa de doblegar els diaris sobre si mateixos diverses vegades, degut al seu gran format, provocant plecs marcats per on el paper encara es debilita més que en la resta de la superfície. Aquest debilitament es tradueix en trencament del paper per diversos llocs fent que el full estigui dividit en diferents fragments de diversos tamanyos, fet que provoca pèrdues de parts del document i de la informació que aquests contenen.

Diaris plegats amb fragments despresos

La fragilitat del paper és tal que, cada vegada que s'obre i es tanca el diari o es passen les pàgines, es va trencant el suport i es despresnen petits fragments.

Les tintes impreses de color negre són estables i estan en bon estat de conservació. Trobem alguna anotació manuscrita en colors blau, negre i vermell. També trobem segells tamponats en tinta blava, totes en bon estat de conservació i estables.

En algun dels exemplars hem trobat cintes autoadhesives que algú havia col·locat per tal de no perdre aquests petits fragments. També hem trobat 2 exemplars amb una intervenció de restauració anterior de paper semitransparent encolat amb cola forta plàstica.

Diaris amb cinta autoadhesiva

Procés de restauració

Abans de la restauració, com en tots els documents que passen pel taller de restauració, es van documentar dels diaris: fotografies dels exemplars abans de la intervenció i una fitxa on deixem constància de l'estat de conservació en el que arriben al taller. Es van fer les proves i anàlises prèvies per poder determinar els processos de restauració que requereixen les peces.

Per començar es va fer una neteja en sec superficial amb paletina per extreure la pols de la superfície, amb molta cura ja que l'estat de conservació del paper no admetia gaire manipulació.

Seguidament, com que les tintes són estables i no solubles en aigua, es va fer una neteja humida per immersió en aigua. Es van fer diversos banys amb aigua a temperatura

ambient. Un dels banys es va fer amb pH alcalí per tal de contrarestar l'acidesa del paper i desacidificar-lo. En les fotografies es pot apreciar la brutícia que sortia del paper i que passava a l'aigua.

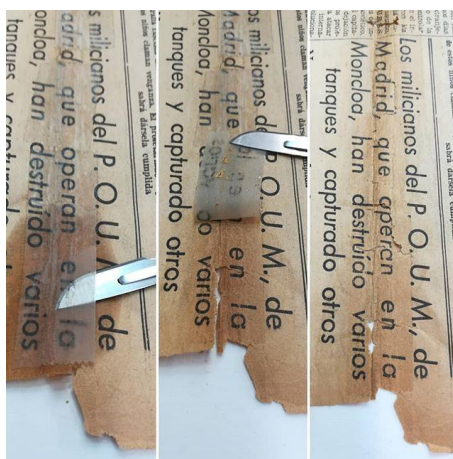

Neteja humida

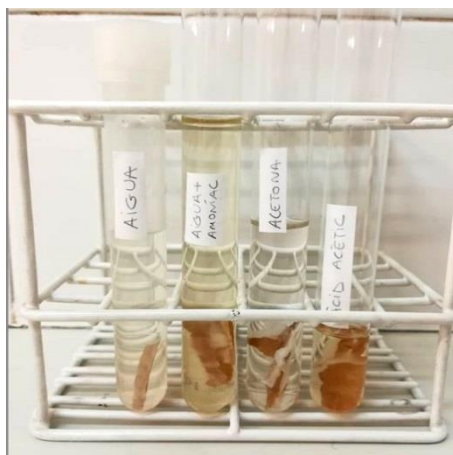
Bany número 1 / bany número 2

En el diari de 26 de novembre de 1936 hi havia trossos de cinta autoadhesiva encolada sobre el paper. Es van fer diverses proves amb diferents dissolvents per tal de poder desencolar-les sense fer malbé la superfície del paper. Es tracta d'un paper molt porós en el que de seguida s'aixequen fibres i la tinta es queda encolada a la cinta autoadhesiva. Finalment es va aplicar alcohol i amb l'ajuda del bisturí es va poder anar desencolant la cinta.

Procés de desencolat de la cinta autoadhesiva

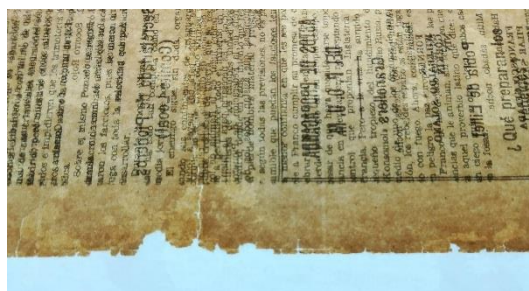
En dos dels exemplars hi havia una intervenció prèvia per tal de consolidar una part del paper. Es tractava de paper semitransparent (paper de ceba) encolat amb una cola blanquinosa. Es van fer proves de solubilitat d'aquesta cola amb diferents dissolvents. Es va treure petites mostres de paper amb la cola de zones sense text i es van submergir en els dissolvents que no dissolien la tinta (aigua, aigua+amoníac, acetona i àcid acètic). Després de diversos lapsus de temps es va provar de separar el paper i la cola, però no es va aconseguir separar sense fer malbé el paper. Finalment es va decidir que, com que era semitransparent i deixava llegir la lletra de sota, es laminaria a sobre d'aquesta cola per la impossibilitat de treure-la sense perdre paper. Amb la pressió del pes dels altres diaris quedava un punt mordent, i se li ha fet una separació amb paper neutre a l'hora d'emmagatzemar-lo per tal d'evitar que s'enganxi amb els papers anteriors i posteriors.

Proves de solubilitat de la cola

Per a la restauració dels diaris es van fer un seguit de proves amb papers similars als dels diaris. Es van provar diferents tipus de coles (midons, tilosa, methocel, klucel) a diferents proporcions per tal de trobar la cola idònia per a fer la laminació dels diaris (encolat d'una làmina de paper japonès per donar consistència a tot el full de paper) assegurant una bona adhesió i també una bona transparència que permetés la lectura del text de sota la laminació. Finalment es va decidir utilitzar la següent cola totalment reversible: un 90% de metilcel·lulosa MH300 al 3,5% en aigua, amb un 10% de cola d'acetat de polivinil per fer-la més adhesiva i més transparent. Per tal de fer la cola més neutra es va aplicar 1gr. d'hidroxid càlcic a la cola mixta. Es van fer també proves amb diversos tipus de paper japonès per fer la laminació. El paper escollit va ser un paper japonès de 6 gr/m² semitransparent que donava transparència per a la lectura del text i tenia prou gruix per donar-li consistència al diari trencadís.

El procés de reintegració i laminació de les zones perdudes va ser el següent: a sobre una taula de llum es va col·locar un reemay i el diari humit a sobre. Ajudant-nos de la llum transmesa es van anar col·locant bé tots els plecs del paper i es van ajuntar tots els fragments solts. Després es van anar reomplint els forats de les zones perdudes amb paper japonès de 35gr/m² tenyit i encolat amb la cola mixta abans citada. Finalment es va encolar un tall de paper de 6 gr/m² semitransparent sobre tota la superfície del full (la cara interna del paper) encolat amb la cola mixta. Entre reemays i papers assecatants es va deixar assecar sota pes en premsa.

Col·locació de totes les vores del paper en pla per una correcta adhesió dels fragments nous amb l'ajuda de la llum transmesa (abans i després)

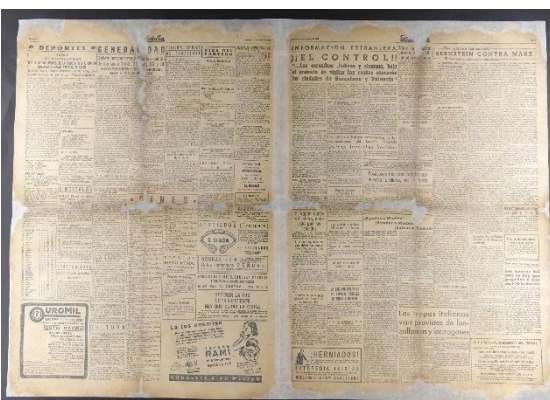
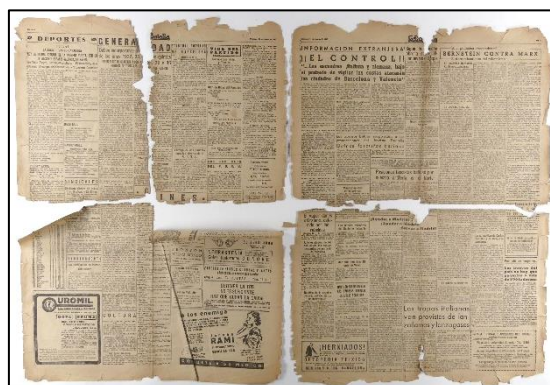
Diari humit sobre reemay i taula de llum

Diari laminat / diari sense laminació

La restauració ha suposat un llarg procés d'investigació sobre diferents materials per trobar els elements més adequats per a la conservació, consulta i manipulació adequada. A més a més el procés de col·locació en pla de tots fragments i vores dels diaris és un procés molt lent, juntament amb la reintegració de les zones perdudes i la laminació. El resultat ha estat molt satisfactori ja que s'ha pogut recuperar la consistència del paper i ara es poden consultar els exemplars, amb cura, però sense perill de provocar més danys als originals.

Posteriorment es digitalitzaran tots aquests exemplars per poder-los fer fàcilment consultables per als usuaris.

Diari núm. 193 del 14 de març de 1937 (abans i després de la restauració)